

PEDAGOG SZKOLNY RADZI

DOJRZAŁOŚĆ SZKOLNA

Gotowość szkolna, czyli gotowość dziecka do podjęcia obowiązku szkolnego.

Na czym polega gotowość szkolna?

Najogólniej można powiedzieć, że jest to gotowość dziecka do rozpoczęcia nauki w szkole, uzależniona od osiągnięcia takiego stanu rozwoju fizycznego, emocjonalno – społecznego i umysłowego, który umożliwia sprostanie obowiązkom szkolnym.

Gotowość fizyczna to ogólna sprawność organizmu i zdrowie dziecka.

Długotrwałe choroby, defekty fizyczne i inne dolegliwości organizmu utrudniają pracę szkolną dziecka.

Dziecko szkolne dysponować musi odpowiednim zasobem sił fizycznych i odpornością na zmęczenie.

Wielogodzinne siedzenie w ławce, noszenie ciężkiego tornistra szkolnego i wykonywanie różnych zadań umysłowych jest trudne nawet dla dziecka zdrowego, silnego i sprawnego.

Przy takich czynnościach jak pisanie, rysowanie, wycinanie, wydzieranie, konstruowanie, nawlekanie koralików i innych pracach plastyczno-technicznych potrzebna będzie dziecku dobra sprawność rąk, koordynacja ruchowa i koordynacja ruchowo-wzrokowa.

W przeciwnym wypadku ruchy będą powolne, nieharmonijne, sztywne, kanciaste, mało precyzyjne.

Dziecko o prawidłowym rozwoju ruchowym potrafi przez chwilę stać na jednej nodze, skakać na jednej nodze, przeskakiwać przez przeszkody.

Dobra koordynacja ruchowa umożliwia mu jazdę na rowerze, hulajnodze, na rolkach czy nartach.

Gotowość emocjonalna to zdolność do przeżywania bogatego i zróżnicowanego świata uczuć, odpowiednia do wieku umiejętność panowania nad swoimi emocjami i kontrolowania ich.

Uczeń dojrzały emocjonalnie odczuwa więź ze swoją grupą, z klasą, z wychowawcą.

Przeżywa różne radości i smutki związane z życiem klasy.

Gotowe emocjonalnie dziecko prawidłowo reaguje na pozytywne bądź negatywne uwagi dotyczące zachowania i postępów w nauce.

Dziecko niegotowe emocjonalnie jest wybuchowe, drażliwe, agresywne, złości się lub płacze z błahego powodu, często popada w konflikty z kolegami. Może też być zahamowane, załężnione, niepewne, napięte, nadwrażliwe, płaczliwe. Taki typ dziecka boi się głośniejszych uwag nauczyciela nawet, gdy nie dotyczą ich samych. Czasami skarżą się na bóle głowy, brzucha, bezsenność, bywa, że przed wyjściem do szkoły mają wymioty, biegunkę.

Gotowość umysłowa dziecka przejawia się w zainteresowaniu nauką, zwłaszcza czytaniem, pisaniem, liczeniem, zaciekawieniem zjawiskami zachodzącymi w najbliższym otoczeniu.

Dziecko gotowe umysłowo potrafi skupić uwagę przez dłuższy czas na tej samej czynności, potrafi z uwagą śledzić treść opowiadanej czy czytanej bajki.

Jego mowa jest poprawna pod względem artykulacyjnym, a słownictwo jest na tyle bogate, że bez problemu potrafi porozumiewać się z innym.

Nie ma problemów ze zrozumieniem przekazywanych wiadomości, poleceń, instrukcji, czy treści czytanego opowiadania, bajki, lektury.

Dziecko gotowe do podjęcia nauki w szkole potrafi doprowadzić rozpoczętą pracę do końca, bo ciekawi go wynik własnych poczynań.

O poziomie umysłowym dziecka mogą świadczyć jego rysunki. Rysunki dzieci gotowych do nauki szkolnej są bogate w treść, kolory, zawierają dużo szczegółów, są prawidłowo rozmieszczone na kartce.

Przy odwzorowywaniu zachowany jest właściwy kierunek, od lewej do prawej krawędzi kartki i z góry na dół.

Oceniając gotowość umysłową dziecka, bierze się pod uwagę również poziom rozwoju percepcji wzrokowej i koordynacji wzrokowo-ruchowej, oraz analizy i syntezy słuchowej. Te funkcje w dużej mierze decydują o opanowaniu umiejętności pisania i czytania.

Dziecko gotowe społecznie do podjęcia nauki prawidłowo nawiązuje kontakty z rówieśnikami i dorosłym, potrafi współżyć w zespole, przestrzegać reguł życia w zbiorowości, przestrzegać zawartych umów.

Charakteryzuje go zwiększające się zdyscyplinowanie, obowiązkowość, samodzielność. Samodzielność dotyczy nie tylko czynności samoobsługowych jak ubieranie się, mycie, czesanie, ale dotyczy także samodzielnego przygotowania się do zajęć, spakowania tornistra, a także samodzielnego podejmowania prawidłowych decyzji w różnych sytuacjach społecznych (np. przy przechodzeniu przez jezdnię).

Dziecko gotowe społecznie rozumie proste sytuacje społecznych i ma rozeznanie, co jest dobre, a co złe (np. że nie wolno krzywdzić innych, niszczyć cudzej własności, przywłaszczać sobie znalezionych rzeczy), dobrze się czuje w nowym środowisku szkolnym, z chęcią podejmuje zadania we współpracy z innymi dziećmi.

Przejawem braku gotowości społecznej jest stałe absorbowanie uwagi nauczyciela, domaganie się ciągłego wyróżniania i dążenie do uprzywilejowanej pozycji w klasie.

Dzieci niegotowe społecznie mogą też izolować się od grupy, stronić od kolegów, unikać wspólnych zabaw łatwo poddawać się dominacji kolegów, wykazywać bierność, nieśmiałość, lękliwość, małomówność.

Na gotowość szkolną mają wpływ czynniki, do których należą m. in.:

1. Czynniki indywidualne – są to przekazane drogą genetyczną lub wrodzone właściwości organizmu, a przede wszystkim ośrodkowego układu nerwowego, podłoża wyższych czynności psychicznych. Należą tu również potrzeby, skłonności i dążenia dziecka.

2. Czynniki środowiskowe – chodzi tutaj głównie o wpływy rodziny i przedszkola. Literatura podaje 3 główne grupy czynników rodzinnych mających wpływ na gotowość szkolną dziecka.

Są to:

- Warunki materialne - od poziomu dochodów, sytuacji mieszkaniowej, wyposażenia gospodarstwa domowego zależy, jak rodzina będzie zaspokajała potrzeby dziecka, a więc czy będzie ono racjonalnie odżywiane, zaopatrzone w potrzebną odzież, czy będzie miało warunki do nauki, odpoczynku i zabawy.
- Warunki kulturalne - jest to poziom wykształcenia rodziców, kultura językowa rodziny, potrzeby kulturalne, zasady wychowania dzieci, sposób spędzania czasu wolnego.
Warunki kulturalne domu rodzinnego, a zwłaszcza poziom wykształcenia rodziców w istotny sposób wpływają na rozwój intelektualny i osiągnięcia szkolne uczniów.
- Warunki społeczno – psychologiczne - to struktura rodziny, osobowość rodziców, stosunki między rodzicami, postawy rodziców wobec dzieci oraz atmosfera panująca w domu.

Dla osiągnięcia dojrzałości szkolnej istotne jest, czy dziecko wychowuje się w rodzinie pełnej lub niepełnej, mało- czy wielodzietnej, dwu- czy trzypokoleniowej.

Z reguły rodzina wielodzietna stwarza korzystne warunki dla rozwoju osobowości dziecka, gdyż zmusza do liczenia się z innymi, rozwija postawy opiekuńcze.

Dzieci z rodzin wielodzietnych szybciej się usamodzielniają, osiągają wyższy poziom gotowości emocjonalnej, nie wykazują tendencji do przeceniania samego siebie, lepiej potrafią współdziałać z innymi.

Jeśli jednak rodzina jest bardzo liczna, a warunki materialne bardzo skromne, to rodzice obarczeni nadmiarem obowiązków mają mało czasu dla dzieci, pozostawiają je same sobie, nie zaspakajając wszystkich ich potrzeb.

Istotnym czynnikiem wpływającym na gotowość szkolną dzieci jest fakt uczęszczania do przedszkola.

Dzieci o długiej karierze przedszkolnej wyróżniają się lepszym uspołecznieniem, niż inne dzieci oraz lepszym przygotowaniem do szkoły.

Dziecko dojrzałe do nauki szkolnej potrafi:

- Powiedzieć, jakie ma na imię i nazwisko, ile ma lat, gdzie mieszka, opowiedzieć o pracy rodziców.
- Wykonać podstawowe czynności samoobsługowe: samodzielnie zjeść, ubrać się, umyć, zawiązać sznurowadła, zapiąć guziki, zamki.
- Narysować rysunek postaci ludzkiej: postać jest kompletna, części ciała są proporcjonalne do całości, części ciała są rozmieszczone właściwie.
- Wskazać lewą i prawą stronę swego ciała i osoby stojącej na wprost.
- Potrafi określić kierunki oraz miejsce na kartce papieru, rozumie polecenia np. narysuj kółko w prawym górnym rogu kartki, narysuj szlaczek zaczynając od lewej strony kartki.
- Obchodzić się z przyborami do rysowania, malowania, pisania; podczas kolorowania nie wychodzić poza kontury obrazka, nazwać to co narysowało.
- Odwzorowywać szlaczki i wzorki.
- Ciąć nożyczkami w linii prostej i krzywej, lepić z plasteliny.
- Dobrać w pary przedmioty lub obrazki, klasyfikować je wg określonej zasady, np.: owoce, pojazdy, zwierzęta.
- Łączyć zbiory wg określonej cechy, np. wielkość, kolor, kształt.
- Wskazać różnice w pozornie takich samych obrazkach.
- Liczyć kolejno do 10, po przeliczeniu liczmanów powiedzieć, ile ich jest.
- Odróżniać błędne liczenie od poprawnego.
- Dokonywać prostych operacji arytmetycznych: dodawania i odejmowania na konkretnych w zakresie 10.
- Ustalać równoliczność dwóch zbiorów, posługiwać się liczebnikami porządkowymi.
- Zna stałe następstwo dni i nocy, pór roku, dni tygodnia, miesiący w roku.
- Posługuje się językiem polskim w mowie zrozumiałej dla dzieci i osób dorosłych, mówi płynnie, wyraźnie, rytmicznie, poprawnie wypowiada ciche i głośne dźwięki mowy.
- Rozpoznać różne dźwięki z otoczenia, np. głosy zwierząt.
- Prawidłowo wymawiać wszystkie głoski.
- Nazwać głoskę na początku i na końcu wyrazu.
- Różnicować wyrazy o podobnym brzmieniu, np. kran – tran, góra – kura, bada – pada.
- Podzielić zdanie na wyrazy, wyrazy na sylaby, wyodrębnić głoski w słowach o prostej budowie fonetycznej.
- Opowiedzieć treść obrazka posługując się mową zdaniową.
- Uważnie słuchać przez dłuższą chwilę opowiadania, bajki, muzyki.
- Rozwiązać proste zagadki.
- Rozpoznaje litery, którymi jest zainteresowane na skutek zabawy i spontanicznych odkryć.
- Odczytuje krótkie wyrazy utworzone z poznanych liter w formie napisów drukowanych dotyczące treści znajdujących zastosowanie w codziennej aktywności.
- Wykonać proste ćwiczenia gimnastyczne; uczestniczyć w grupowych zabawach

ruchowych.

- Koncentrować się na wykonywanej czynności przez dłuższy czas, jest zainteresowane pracą i jej efektami, ma dobre tempo pracy.
- Radzić sobie z niepowodzeniami.
- Doprowadzić do końca rozpoczętą zabawę, pracę, w trudniejszych sytuacjach zwrócić się o pomoc do osoby dorosłej.
- Zgodnie bawić się z rówieśnikami – współdziałać, czekać na swoją kolej.
- Działać sprawnie; umieć podporządkować się słownym poleceniom.
- Nawiązać kontakty z rówieśnikami i dorosłymi, jest wrażliwy na opinię nauczycieli i innych osób dorosłych.

Nowa sytuacja i całokształt związanych z nią czynników stanowią ciężkie i trudne zadanie dla układu nerwowego dziecka.

Niekiedy pojawiają się związane z pójściem do szkoły lęki i stany nerwicowe. Często ich podstawę stanowią błędy popełniane zupełnie nieświadomie przez samych rodziców.

Oto najczęstsze z nich:

Straszenie szkołą.

Dziecko będzie traktować pójście do szkoły jako przykry obowiązek, a samą szkołę postrzegać (nawet jeszcze zanim samo będzie mogło doświadczyć) jako miejsce, w którym będzie mu źle.

Likwidacja zabawek często także całkowite zburzenie dotychczasowej organizacji życia w domu.

Powoduje to utratę poczucia bezpieczeństwa, które zastępuje niepewność, a nawet zagrożenie.

Od dziecka zaczyna wymagać się zbyt dużej odpowiedzialności i dorosłości.

Okazywanie lęku przez rodziców.

Coraz częściej zdarzają się sytuacje, w których to rodzice przejawiają strach przed szkołą i po prostu zarażają nim dzieci.

Stosunek do oceny szkolnej.

Zaznaczyć wypada, że dzieci nie zdają sobie sprawy z wartości oceny.

Jest ona kształtowana przez dom rodzinny i najbliższe otoczenie dziecka.

Przykre dla dziecka przeżycia mogą wywołać nadmierne ambicje rodziców, nastawionych na zdobywanie przez dziecko najlepszych stopni.

Otrzymanie każdej innej oceny spowoduje napięcie, wywoła lęk, a z czasem doprowadzi do zachwiania wiary dziecka we własne możliwości i poczucia niższej wartości.

Strach przed pójściem do szkoły wzmacnia z pewnością zapowiedź przykrych konsekwencji z powodu złych ocen.

Jak pomagać?

By ułatwić dzieciom naukę czytania, warto w szczególności:

- zwracać uwagę na właściwą wymowę,
- bawić się w tworzenie rymów: kukułka- jaskółka,
- liczyć sylaby w słowach, początkowo w krótkich później w długich; ma-ma (●●), ka-lo-ry-fe-ry (● ● ● ● ●) – rysować tyle kropek, ile jest sylab,
- tworzyć wyrazy zawierające głoskę: na początku wyrazu, w środku, na końcu wyrazu, np. a – akwarium, lato, litera, itp.
- bawić się w analogiczny sposób sylabami, np. ło, łokieć, łopata, wesóło, krzesło, czóło,
- określać położenie głoski w wyrazie, np. jaki dźwięk słyszymy po, a jaki przed l w wyrazie mleko,
- bawić się w „łańcuch wyrazów” – podajemy dziecku wyraz, z którego ono wyodrębnia ostatnią głoskę i szuka wyrazu na tę głoskę, np.: kogut – traktor – radio-orzeł,
- wyszukiwać poznane litery w tekstach drukowanych, np. w gazetach,
- utrwalać litery poprzez dodawanie do samogłoski spółgłoski, np. do a dostawiamy spółgłoski; ma, pa, ta, ka, da itp. Dziecko czyta sylabami, jeżeli nie umie pomagamy mu, nie czekamy, aż będzie głaskować,
- powtarzać ciągi słowne: logiczne (rzeczy należących do 1 kategorii) np. krzesło, stół, szafka – dziecko kilka razy powtarza, następnie próbuje wspak; nielogicznych np. broda, okno, zarost ,
- czytać dzieciom bajki, opowiadania, historie, rozmawiać z dzieckiem

By ułatwić naukę pisania należy w szczególności:

- odwzorowywać szlaczki i wzorki,
- kreślić kształty graficzne w powietrzu,
- kalkować, pisać po śladzie,
- pisać szlaczki literopodobne, jeżeli dziecko chce pisać pokazywać kształty liter wg wzorów przedszkolnych, zachowując kierunek pisania danej literki,
- malować, również palcami,
- wydzierać palcami i wycinać nożyczkami, naklejać,
- rysować, kolorować, rysować jednocześnie ręką lewą i prawą,
- nawlekać koraliki,
- modelować z gliny, plasteliny, lub pomoc w kuchni przy wyrabianiu ciasta.

Wszystkie elementy gotowości szkolnej są jednakowo ważne, choć niestety nie zawsze rozwijają się harmonijnie.

Jeśli cokolwiek budzi Państwa niepokój, warto zasięgnąć rady specjalisty.